

Araştırma Makalesi
RENK KAVRAMI VE KONUT İÇ MEKANIN TASARIMA ETKİLERİ

¹Mehmet Fatih ALTAN ve ^{2*}Hüseyin ÖZDEMİR

¹İstanbul Arel Üniversitesi, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı

^{2*}İstanbul Aydın Üniversitesi, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı

*Sorumlu yazar: huseyinozdemir3@stu.aydin.edu.tr

Geliş Tarihi: 15/02/2023

Kabul Tarihi: 20/04/2023

ÖZET

Mekan boşluğu dediğimiz alan sadece görerek algılanan bir kavram olmasının dışında, algılarla da tanımlıdır. Bir mekan tanımı mutlaka dört duvarla örülme ya da fiziki bir bileşenle çevrilmek durumunda değildir. Zemin sınırları, boyut farklılıkları, renk geçişleri, ışık şiddetleri, doku sarmalları da mekanı tanımlayabilecek birçok etken arasındadır. Enerji akışını etkileyen bu bileşenler de dolaylı yoldan, mekanın insan üzerindeki etkisiyle ilintilidir.

ANAHTAR KELİMELEER: Mekan, Işık, Renk

THE CONCEPT OF COLOR AND ITS EFFECTS ON DESIGN IN RESIDENTIAL INTERIORS

ABSTRACT

The space we call space is not only a concept perceived by seeing, but also defined by perceptions. A space definition does not necessarily have to be surrounded by four walls or a physical component. Ground boundaries, size differences, color transitions, light intensities, and texture spirals are among the many factors that can define the space. These components, which affect the energy flow, are indirectly related to the effect of the space on people.

KEYWORDS: Space, Light, Color

1. GİRİŞ

Başta dünyayı sonra da ülkemizi saran pandemi, sosyal izolasyon için çoğumuzu evde kalmak durumunda bıraktı. Bir çoğumuz da sadece iş ve evi arasında mekik dokumaya başladı. Zaten evde durmaya alışık olanların yanı sıra birçoğumuz için evde geçirdiğimiz zaman uzadı. Çoğumuz için artık evimiz sadece ev değil, ofisimiz, okulumuz, spor salonumuz, kuaförümüz, sinemamız ve restoranımız oldu. Haftaları belki ayları kapanarak geçirdiğimiz evimizin karakteri psikolojimizi ne kadar etkiliyor.

Mekan boşluğu dediğimiz alan sadece görenek algılanan bir kavram olmasının dışında, algılarla da tanımlıdır. Bir mekan tanımı mutlaka dört duvarla örülme ya da fiziki bir bileşenle çevrilmek durumunda değildir. Zemin sınırları, boyut farklılıkları, renk geçişleri, ışık şiddetleri, doku sarmalları da mekanı tanımlayabilecek birçok etken arasındadır. Enerji akışını etkileyen bu bileşenler de dolaylı yoldan, mekanın insan üzerindeki etkisiyle ilintilidir (Özdemir, 2005).

Evin karakterine ve dolayısıyla psikolojimiz üzerindeki etkilerine genel olarak bakacak olursak, dört başlık altında toplayabiliriz. Malzeme, doku, renk ve ışık.

2. MİMARİDE MEKANLARIN PSİKOLOJİK ETKİLERİ

2.1 Malzemenin Mekana Etkileri

Malzemelerin doğası bilişsel algımızı doğrudan etkiler. Malzemenin hissiyat olarak sıcak ya da soğukluk algısı direk olarak psikolojimiz üzerinde bir etkiye sahiptir. Mesela metalin ham haliyle soğuk bir his verdiği bir gerçektir fakat renk ve dokuyla birlikte karakterine müdahale edilebilir. Sert dokulu yüzeyler ya da sert olduğu öğrenilmiş, doğru olduğu kabul görmüş malzemelerin yoğun olduğu yüzeyler, güç, net sınırlar ve keskinlik çağrıştırmaktadır.

Mobilya ve zemin döşemelerinde en çok kullanılan, tarihteki en eski malzemelerden biri de ahşaptır. İnsanın fitratı doğaya yakındır, doğada olmak, doğaya bakmak, doğadan beslenmek giyinmek ve barınmaya eğilimlidir. Doğal ahşap doğanın en temel yapıtaşlarından biri olan ağaçtan üretilmekte ve insan üzerinde sakinleştirici etkisi bulunmaktadır. Fakat günümüzdeki ihtiyaçlar, taleplerin karşılanma süreleri, ekonomik boyutları gibi faktörler, insanları yapay ahşap üretmeye ve kullanmaya sürüklemektedir. Mimarlık ve inşaat sektöründe rekabetin ve sanayileşmenin artması, hatta robotlaşma ve anında tüketim güdüsü görece olarak doğala verilen değeri düşürmektedir. Öte yandan insanın evrim süreciyle, sanayi ve teknolojinin gelişim hızı paralellik göstermemekte, insan doğadan kopma hızını içselleştirememektedir.

Bundan dolayı yapay ahşabın, doğal ahşaba göre insan psikolojisinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ahşabın doğallığı ve yapaylığı içerisine karıştırılan malzemeye göre kademe kademe değişiklik gösterebilmektedir. Ahşabın doğallık oranı, onun kullanım ömrünü , işlenebilirliğini, dolayısıyla kalitesini ve psikolojik etkisini doğru orantılı olarak etkilemektedir.

Aynı şekilde kumaşlar da bakım, temizlik kolaylığı, ekonomik oluşu, arz/talep dengesi gibi faktörlerle yapaylaşma yolunda gitmektedir. Doğal kumaşların bakımı ve temizliği zor yıpranmaya karşı dayanım katsayıları düşük, kırışmazlık gibi estetik kaygılara, yapay olana nazaran daha cevapsız kalması kumaşı yapaylaştırarak ehlileştirmeye itmektedir. Kumaşlar için doğallık ve yapaylığın yanı sıra dokusu da insanın psikolojisi üzerinde direkt olarak etkisi olan bir faktördür. Kumaşlar bir konutta, otelde, kafede, hastanede, hayatın günlük akışında bulunabileceğimiz her türlü mekanda tenimize direk olarak en çok temas eden malzemedir ve psikolojimizin yanında cilt sağlığını da etkilemektedir.

Yapaylaşma yolunda ilerleyen diğer malzeme de taşlardır. Mermer, granit, seramik, iç mekanda en çok kullanılan taşlardır. Doğal taşların kullanıldığı döşemelere insanın direk temasının, negatif enerjisini nötrleme açısından olumlu etkisi olduğu bilinmektedir.

2.2 Dokunun Mekana Etkileri

Tasarım girdisi olarak malzemenin yanı sıra, onun dokusu, pürüzlülüğü ya da dokuma sıklığı da sıcak soğuk hissinde doğrudan etkilidir. Sık dokular sıcak, pürüzsüz düz yüzeyler soğuk bir his uyandırmaktadır. Yıldız Üniversitesi Mimarlık Bölümünden Ayfer Aytuğ'un yayınladığı "MİMARİDE DOKU KULLANIMININ PSİKOLOJİK ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA" makalesinde göstermektedir ki;

Yumuşak dokulu yüzeye sahip mekanın değerlendirilmesinde kullanıcılar yumuşak, basit, sade, ince, anlaşılır, geniş, dostça, sakinleştirici, rahatlatıcı, okşayıcı, sevimli, yüzeysel, hoş, sıcak, güçsüz, boş, sınırsız, statik mekan sıfatlarına,

Orta sert dokulu yüzeye sahip mekanın değerlendirilmesinde, kullanıcılar kavranabilir, anlaşılır, olumlu, dostça, sınırlı, dolu, derin, ifadeli, güçlü, belirli mekan sıfatlarına,

Sert dokulu yüzeye sahip mekanın değerlendirilmesinde ise kullanıcılar, sert, kaba, güçlü, derin, baticı, abartılı, sınırlı, kavranabilir, belirli mekan, canlı, ifadeli, olağanüstü, heyecan verici, soğuk, dar, sıkıntı verici, dinamik mekan sıfatlarına yaklaştığı belirlenmiştir.

2.3 Rengin Mekana Etkileri

Mekanın ruhunu en çok etkileyen ve tasarımın çizgisini doğrudan belirleyen en önemli unsur ise renk seçimidir. Renk spektrumu göz vasıtasıyla direkt olarak beyini uyarıcı güce sahiptir. Doğru yerde doğru renk kullanımıyla bir mekanı yaşanabilir, ya da yanlış renk seçimiyle bir mekanı yaşanamaz hale getirebilir (Altuğ , 2012).

Genel hatlarıyla koyu renklerin baktığımız yüzeyi yakınlaştırdığı, açık renklerinse uzaklaştırdığı bilinmektedir. Bu demek değildir ki her zaman açık renk doğru seçimdir. İnce uzun bir mekanın uzak duvarında pekala koyu renk tercih edilerek mekanın kare algısı artırılarak mekan genişletilebilir. Ya da tavan yüksekliği insan ölçeğinden kat be kat fazla olan bir mekanda tavan siyaha boyanarak algı olarak zemine yakınlaştırılabilir. Her rengin kendi dalga boyu vardır ve insan zihninde doğrudan belli bölgeleri uyararak bazı sonuçlar doğurur (Yıldırım, 2006).

2.3.1 Beyaz Renk: Renk spektrumunda renk olarak kabul edilmeyen beyaz, aslında ışığın tüm dalga boylarını bulunduran renktir. Genelde saflık ve sağlıkla ilişkilendirildiği için hastanelerde ağırlıklı kullanılır. Doğrudan gün ışığı almayan mekanlarda ağırlıklı kullanılması önerilirken mutlaka aksesuar ve detaylarda canlı renklerle desteklenmelidir.

2.3.2 Siyah Renk: Siyah ise spektrumda renk kabul edilmeyen ikinci diğer renktir. Işıksızlığın yani karanlığın tasvir edilmesinde kullanılır. Aslında karanlığın önemi, ışığın sanatını görünebilir kılmasındadır. Yani ön plana çıkarmak istenilen obje vb ürünler için kullanılması doğrudur. Aynı zamanda zerafet, tutku ve güç rengidir.

2.3.3 Kırmızı Renk: Dalga boyu en geniş olan renk kırmızıdır. Yani uyarıcı etkisi en yüksek olan, sınırlı alanlarda kullanılmadığında, insanı yerinde durdurmayan, uzun süre kullanılan salon gibi mekanlarda geniş alanlarla tercih edilmemesi gereken bir renktir. Müşterinin uzun süre durmasını istemeyen fast-food zincirlerinin tercihidir. Aynı zamanda uyarıcı olduğu için trafik levhalarında, tehlike işaretlerinde sıkça kullanılır. Küçük yüzeylerde ve kolay değiştirilebilir parçalarda tercih edilerek mekana canlılık ve enerji katılabilir.

2.3.4 Sarı Renk: Renk spektrumunda kırmızıdan sonra gelen sarı yine canlı renklendir. Aydınlığı ve ışığı temsil eder. Odaklanmaya yardımcı olduğu için, bugünlerde evlerinizde ofis köşesi yaptığımız alanlarda baktığımız noktalara sarı objeler konulabilir. Fakat dalga boyu geniş ve canlı renk sınıfında olduğu için yine çok geniş yüzeylerde tercih edilmemesi gerekir. Kırmızı

kadar kıskırtıcı bir renk olmadığı için tek bir duvarın boyanmasında da kullanılabilir (Mazlum, 2011).

2.3.5 Yeşil Renk: Yeşil spektrumun tam orta noktasında yer alan doğa, sağlık ve güvenin temsilcisidir. Geniş yüzeylerde tercih edilebileceği gibi iç mekan bitkileri olarak aksesuarlarda da bolca tercih edilebilir. Özellikle dışarı çıkılmayan bu günlerde sakinleştirici etkisi olan yeşile mümkün mertebe bakılabilir.

2.3.6 Mavi Renk: Yeşille birlikte mavi de spektrumun ortasında olan fakat soğuk bir renktir. Yine de sakinleştiricidir ve nefes almayı kolaylaştırıcı etkisi olduğu bilinmektedir. İç mekan tercihinden farklı olarak evden yürüttüğünüz işlerinizde video konferans yoluyla yapacağınız görüşmelerde, karşı tarafı sakinleştirdiği ve güven verdiği için mavi giyinmeyi tercih edebilirsiniz.

2.3.7 Mor Renk: İştahı bastırıldığı bilinen mor, fazlasıyla hareketsiz kaldığımız ve sıkıntıdan kendimizi yemeye verdiğimiz bu günlerde tercih edilebilecek bir renk. Fakat koyu tonların geniş yüzeylerde kullanılması, insandaki depresif hali tetikleyebilir. Doğru ton olarak lila tonları tercih edilmelidir.

2.3.8 Pembe/Somon Renk: Pembenin somon tonlarının yalnızlığa iyi geldiği bilinmektedir. Bu süreci evde yalnız geçiren kişiler için tercih edilebilir bir renktir. Ayrıca pembenin daha canlı tonlarının libido üzerinde uyarıcı etkisi olduğu bilinmekte ve yatak odalarında tercih edilmektedir.

2.3.9 Gri/Bej/Krem Renk: Gri bej krem üçlüsü monoton renkler olarak adlandırılan, yani alt bazda geniş yüzeylerde rahatlıkla kullanılacak, her renkle eşleştirilebilen renklerdir. Oturduğu sürece para harcamaya devam edilen restoran, otel lobileri vs mekanlarda çokça karşılaştığımız renklerdir. Geniş duvar yüzeylerinde, kolaylıkla değişmeyecek koltuk ana kumaşları perdeler halılar gibi alanlarda rahatlıkla tercih edilebilir.

3. SONUÇ

İç mekan tasarımında en önemli ve diğer tüm parametreler üzerinde de etkisi olan etken ise ışıktır. Işığı doğal ve yapay olarak ikiye ayırabiliriz. Güneşten alınan doğal ışık ve elektrikle elde edilen yapay ışık. Doğal ışıktan yeteri kadar faydalanamadığımız, yetersiz olduğu ya da güneş battıktan sonraki zaman diliminde yapay ışığa yöneliriz. Yapay ışığın rengi, şiddeti ve doğrultusu mekan algısına direk olarak etki eder. Işığın rengi tıpkı malzeme renginde olduğu

gibi insan psikolojisi üzerinde etkiye sahiptir. Ayrıca doğal ışığa yakınlık, malzeme üzerindeki gerçeğe yakınlığa etki ettiği için, mekan içerisinde ışığın kullanım amacına göre seçilmelidir. Bir ameliyathaneyle, bir mağazanın ışık şiddeti ve rengi aynı olamaz. Aynı şekilde yapılan aktivitelere göre, kullanılan ışıklar da mümkün mertebe birbirinden ayrılmalıdır. Bir iş yapmadığımız, temizlik ve yemek zamanları dışında, dinlenirken, muhabbet ederken belki meditasyon yaparken daha sıcak, şiddeti az, direk aydınlatmalar yerine indirek aydınlatmalar ve gözümüze direk etki etmeyecek doğrultuda tercih edilebilir (Manav,2015).

KAYNAKÇA

- Altuğ, A. (2012). Mimaride doku kullanımının psikolojik etkileri üzerine bir araştırma
- Yıldırım, A. (2006). Renk simgeçiliği ve şeyh galib'in üç rengi. Milli Folklor, 72, 129- 140.
- Mazlum, Ö. (2011). Rengin kültürel çağrışımları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, 125- 138.
- Manav, B., (2015). “Renk-Anlam-Mekan İlişkisi”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, Volume 5, Issue 3, 22-27, http://tojdac.org/tojdac/VOLUME5-ISSUE3_files/tojdac_v05i303.pdf (Erişim tarihi: 16.06.2016)
- Özdemir, T., (2005). Renk Kavramı ve Konut İç Mekanında Tasarıma Etkileri, Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bil. Enstitüsü, İstanbul